

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทุกประเทศให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตเร็ว สามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งทุกปี แม้ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีโอกาสสูงขึ้นเนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนภายในประเทศ และหลายประเทศได้บรรจุอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (มัลลิกา ศิริพิศ, 2548, หน้า 3 - 5) ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนาก็ตาม

ความสำคัญของการท่องเที่ยวมีผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากโดยก่อให้เกิดการสร้างงาน (job generator) และอาชีพที่หลากหลาย ส่งผลให้ประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้นจากสินค้าส่งออกที่มองไม่เห็น (invisible export) ได้แก่ สินค้าประเภทการบริการต่าง ๆ อันเนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศ ทำให้เกิดภาวะสมดุลระหว่างการส่งออกและการนำเข้า นอกจากนี้การพัฒนากการท่องเที่ยวยังส่งผลในแง่การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของประเทศได้อย่างคุ้มค่า และก่อประโยชน์ทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจมากขึ้น เห็นได้จากการแบ่งพื้นที่ในการใช้สอยในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ เพื่อเกิดประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีความสำคัญทางด้านสังคมในประเด็นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ท้องถิ่น โดยเป็นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาชนบทหรือพื้นที่ที่ห่างไกล ได้มีโครงสร้างพื้นฐานที่เท่าเทียม นอกจากนี้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของประเทศที่คนในประเทศอาจเคยมองข้ามหรือละเลยไป เมื่อมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของตนกับนักท่องเที่ยว

นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมา อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์ที่ยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการ เล็งผลเลิศด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามามากที่สุด อยู่นานที่สุด และนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด โดยหาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ดูแล้วไม่ต่างไปจากการดำเนินการท่องเที่ยวแบบเลื่อนลอย

การดำเนินนโยบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นในรูปของการจัดการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และโบราณสถานมาเป็นต้นทุนหรือเป็นจุดขาย โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนา ด้านสังคม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ รวมทั้งการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่ควร

การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ ตั้งแต่คิดวางแผน ดำเนินโครงการ การปฏิบัติแผน และการประเมินผลอันเป็นการบริหารจัดการภายใต้กรอบแห่งแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการในแนวระนาบ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรมีสิทธิในการร่วมจัดการทรัพยากร บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนหรือชุมชนจะได้ประโยชน์มากขึ้น คือจะทำให้ประชาชนรู้ถึงสภาพปัญหา และเสนอแก้ไขปัญหการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาเพื่อจะนำมาปรับปรุง ทำให้เกิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว และค้าขายสินค้าได้มากขึ้น รวมทั้งประชาชนได้รับความรู้จากการจัดการ

ท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทางด้านสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญามากขึ้น

เกาะสีชังเป็นเกาะใหญ่มีชื่อเสียงและความสำคัญในทางประวัติศาสตร์มายาวนาน และจะเห็นได้ว่าในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรีนั้น ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว นั้นมีเพียงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ จึงควรมีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการเปิดโอกาสและบทบาทขององค์กรประชาชนให้มามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นแนวทางในการประสานงานและตัดสินใจร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี เพื่อที่จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะสีชังให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออกต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะสีชัง ภูมิลำเนาเดิม และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

### สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะสีชังต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน
7. ประชาชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แตกต่างกัน

8. ประชาชนที่มีการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

### ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านระยะเวลา ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ได้ทำการศึกษาในระหว่างวันที่ 15 มกราคม 2550 ถึง วันที่ 15 เมษายน 2550 รวมระยะเวลา 3 เดือน

2. ด้านเนื้อหา ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ได้ทำการศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการตัดสินใจ ด้านขั้นตอนการร่วมดำเนินการ ด้านขั้นตอนการรับผลประโยชน์ และด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี

### นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจในความหมายของคำบางคำ จึงให้คำจำกัดความ ดังนี้

**การมีส่วนร่วมของประชาชน** หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชน ในด้านการตัดสินใจ ด้านการร่วมดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล

**การจัดการท่องเที่ยว** หมายถึง การจัดการกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ต่อระหว่างทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ธุรกิจและบริการต่าง ๆ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐ

**ด้านการตัดสินใจ** หมายถึง การให้ความสำคัญกับปัญหา และร่วมปรึกษาหารือ และร่วมเสนอหรือหาทางแก้ไข ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมไปถึงการร่วมประชุม/ สัมมนา เพื่อรับฟังปัญหา

**ด้านการร่วมดำเนินการ** หมายถึง การร่วมพัฒนา รับรู้ รับฟัง และเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน รวมไปถึงการให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน

**ด้านการรับผลประโยชน์** หมายถึง ผลประโยชน์ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางวัตถุ ประโยชน์ทางด้านส่วนรวม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

**ด้านการติดตามและประเมินผล** หมายถึง เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

### **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
2. ทราบถึงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะสีชัง และภูมิลำเนาเดิม
3. ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ให้มีระดับมากขึ้น